

Geopark de Hondsrug

Van alle tijden...

Educatief
lespakket

Reizen door de tijd van turf.

Gemaakt door:
Fleur de Jonge, Manon Nijenkamp
en Esther Valke

www.geoparkdehondsrug.eu

Dit project wordt mede gefinancierd door de Europese Unie, Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling en door het ministerie van ELI.

Inhoudsopgave:

Inleiding	3
Docentenhandleiding les 1	4
Les 1: introductieles	5
Bijlage 1	6
Docentenhandleiding les 2	14
Les 2: Ontstaan van het veen	15
Bijlage 2	17
Docentenhandleiding les 3	18
Les 3: Geocaching	19
Bijlage 3	20
Docentenhandleiding les 4	22
Les 4: Plaggenhut	23
Bijlage 4	25
Docentenhandleiding les 5	30
Les 5: Spreekwoorden	31
Les 6: Veenpark	33
Bijlage 6	35

Inleiding

Voor u ligt in opdracht van Geopark de Hondsrug het educatief lespakket met als thema: "Reizen door de tijd van turf".

De lessen zijn bedoeld voor de groepen 5 en 6 van het basisonderwijs.

De opdrachten besteden aandacht aan biologische, geschiedkundige en aardrijkskundige aspecten rondom het leven in de tijd van het turf.

U kunt bij dit lespakket het boek 'Vroeger bestaat nog' (Tineke Fietje, Sis Hoek- Beugeling, Merel Thomese, 2010, uitgeverij Drenthe) raadplegen. Het is een goede aanvulling op dit lespakket.

In elke les komen een aantal aspecten aan bod die te maken hebben met het thema Veen:

Les 1: Interactief voorlezen van het introductieverhaal.

Les 2: Hoe is het veen ontstaan?

Les 3: Geocaching.

Les 4: Plaggenhut maken.

Les 5: Spreekwoorden.

Les 6: Bezoek aan het Veenpark.

Docentenhandleiding les 1

- Doelgroep:** Groepen 5 en 6 van het basisonderwijs
- Tijd:** 45 min.
- Werkwijze:** U introduceert het thema: Veen. Dit door middel van het verhaal 'Vroeger bestaat nog'. Zie Directe instructie model.
- Vorbereiding:** Het boek 'Vroeger bestaat nog'. Vertelplaten.

Les 1: introductie les

Directe instructie model			
<i>Les 1: introductieles</i>			
Doelen:			
<ul style="list-style-type: none"> • Aan het eind van de les hebben de kinderen kennis gemaakt met een lessencyclus veen, door middel van het interactief voorlezen van het verhaal: Terug in de tijd. • Voorkennis van de kinderen wordt geactiveerd. • Woordenschat van de kinderen wordt vergroot. 			
Bronvermelding:			
<ul style="list-style-type: none"> • Tineke Fietje, Sis Hoek- Beugeling, Merel Thomese (2010), Vroeger bestaat nog, uitgeverij Drenthe. 			
Tijd	Inleiding	Inhoud	Organisatie
10 min	Vooruitblik:	De inleiding van het verhaal wordt in deze fase van de les voorgelezen. (zie bijlage)	<ul style="list-style-type: none"> • Klassikaal • De bijlage
	Kern	Inhoud	Organisatie
20 min	Uitleg:	Het interactief voorlezen van het verhaal. (zie bijlage)	<ul style="list-style-type: none"> • Klassikaal • De bijlage • Vertelplaten
	Afsluiting	Inhoud	Organisatie
15 min	Terugblik:	Bespreken waar gaat het verhaal over, wat is het thema? Door middel van een woordweb maken en een klassengesprek.	<ul style="list-style-type: none"> • Klassikaal

Bijlage les 1

Dit verhaal is afkomstig uit: Tineke Fietje, Sis Hoek- Beugeling, Merel Thomese (2010), *Vroeger bestaat nog*, Uitgeverij drenthe.

Het introductieverhaal; Sanne en Victor, Vroeger bestaat nog

Inleiding:

Hoe zou jij het vinden om in een tijdmachine te stappen en terug te gaan in de tijd? Zou je meer willen weten over het veen? In dit verhaal gaan Victor en Sanne op reis door de tijd. Victor vindt de geschiedenis lessen saai. Geschiedenis is Sanne haar lievelingsvak. In de dierentuin vinden Victor en Sanne iets wat hen naar het kerkhof leidt. Daar begint de reis. Ze zien hoe de mensen leefden en werkten in de gemeente Emmen in de periode van 1860. De vader van Victor zei vaak tegen hem: "Vroeger bestaat niet". Aan het eind van het verhaal denkt Victor er toch anders over. Hij zegt dan: "Vroeger bestaat nog".

Kern:

Het is doodstil in groep 5, de klas van juf Vera. Alle kinderen luisteren naar het verhaal over de voorouders van de juf. Alle kinderen? Maar Victor niet, hij zit heen en weer te schuiven op zijn stoel. Victor ziet er stoer uit met zijn bruine stekeltjes haar en zijn bruine sproeten. Victor vindt geschiedenis saai. Schuin voor hem zit Sanne. Ze heeft lang blond haar. Zij zit heel anders op haar stoel en luistert aandachtig naar het verhaal van de juf. Geschiedenis is haar lievelingsvak. Sanne kan erg goed leren. Ze is ook goed in sport. Eigenlijk is ze overal goed in. Victor vindt Sanne het mooiste meisje van de klas. Victor durft niet lang naar haar te kijken. Straks merkt iedereen in de klas nog dat hij verliefd op haar is. Zou Sanne ook verliefd op hem zijn? Juf Vera kijkt Victor even aan en vertelt verder: "Mijn opa Hendrik woonde in een [plaggenhut](#) in het veen in Zwartemeer"(...)

Vertelplaat 1 laten zien.

[Plaggenhut](#): Is een eenvoudig bouwwerk, meestal gedeeltelijk uitgegraven en zonder zijmuren zodat het dak op grondhoogte begon. Het dak was bekleed met plaggen die uit het omliggende land werden gehaald.

Juf vertelt verder: "Hendrik was 7 jaar toen zijn vader overleed. Hij is de oudste van vier kinderen. Mijn overgrootmoeder en Hendrik moesten samen in het veen het geld verdienen. De andere drie kinderen waren nog te klein om te werken. Ze gingen mee in de kruiwagen naar het veen. Hendrik werkte mee met de volwassenen mannen en de grotere jongens. Hij laadde de hele dag turf op de kruiwagen en reed dan de [turf](#) naar het droogveld."

Vertelplaat 2 laten zien.

[Turf](#): Is gedroogd veen, dat vroeger als brandstof werd gebruikt.

"Op het droogveld werd de turf door de vrouwen keurig opgestapeld. Hendrik was aan het eind van de dag altijd vreselijk moe. Tijdens het avondeten viel hij in tafel al in slaap." Victor kijkt weer naar Sanne. Ze merkt het en lacht naar hem. Victor wijst op zijn horloge en fluistert: "Het is al kwart over drie geweest." "Maakt me niets uit," fluistert Sanne terug, "Juf vertelt mooi." Juf heeft gezien, dat Victor op zijn horloge wijst: "Sorry jongens, het is al tijd. Donderdag vertel ik verder

over mijn voorouders en over het werken in het veen. Dan wil ik ook graag horen of jullie weten wat jullie voorouders deden. Woonden ze in een zanddorp of in het veengebied? Vraag het maar eens aan je ouders of aan je opa en oma. En denken jullie eraan morgen brood mee te nemen? We gaan naar de dierentuin en zijn om ongeveer half vier terug bij school. Tot morgen!”

Victor en Sanne lopen samen de klas uit. Sanne zegt: “Ik zou wel eens willen weten wie mijn voorouders waren. Weet jij iets over je voorouders, Victor?” “Ik niet, ik vind geschiedenis oersaai. Vroeger bestaat niet,” zegt mijn vader altijd. “Maar weet je wat wel cool is: reizen met een tijdmachine. Net als in de film een kruistocht in spijkerbroek! Dat boek heb ik ook gelezen. Ik ga nu voetballen, tot morgen Sanne!” Sanne kijkt Victor na en loopt in gedachten naar huis. Haar ouders hebben wel eens verteld over haar overgrootouders, die in Westenesch woonden. Wat zou het leuk zijn om terug te kunnen gaan in de tijd.

De volgende dag gaan Victor en Sanne naast elkaar zitten in de bus naar de dierentuin in Emmen. Sanne vraagt aan Victor: “Ga je straks mee naar de vlindertuin? Ik heb daar laatst een heel bijzondere vlinder gezien en ik wil kijken of hij er nog is”. “Oké,” zegt Victor. Ze rennen onmiddellijk naar de vlindertuin, ze spreiden hun armen uit en bewegen als vlinders. Victor denkt: “Ik heb vlinders in mijn buik en ik loop met Sanne in de vlindertuin. Zal ik haar vragen of ze.....?” “Victor, kijk,” zegt Sanne, “Daar vliegt de vlinder die ik de vorige keer ook heb gezien. Hij komt naar ons toe het is net alsof hij ons iets wil vertellen.” De vlinder fladdert naar de uitgang van de vlindertuin. Sanne en Victor volgen de vlinder. De vlinder vliegt sneller en sneller door het hek bij de uitgang. Victor en Sanne rennen mee langs oude gebouwen en winkels. Dan strijkt de vlinder neer op een hek. Victor kijkt door het hek. “Een kerkhof,” fluistert hij. De vlinder vliegt door het hek. Ze volgen de vlinder die op een [grafsteen](#) gaat zitten.

[Vertelplaat 3 laten zien: grafsteen.](#)

Sanne leest voor wat erop staat “Rustplaats van Willem Frieling en Rolina Weuring. Victor kijk eens, Willem Frieling, zo heet mijn opa en mijn vader heet ook zo. En mijn kleine zusje heet Rolien. Zouden dit mijn voorouders kunnen zijn?” Victor antwoordt niet, hij volgt de vlinder. De vlinder landt op het dak van een klein wit huisje. De deur staat op een kier. Sanne duwt de deur een eindje open de vlinder vliegt naar binnen. Victor en Sanne gaan ook naar binnen. Het is er koud en donker. “Zou dit het lijkenhuisje zijn?” vraagt Sanne aan Victor. “Hoe bedoel je? Werden hier dode mensen neer gelegd?” vraagt Victor. Sanne knikt “Vroeger wel.” Buiten is het opeens donker geworden het begint hard te regenen. De bliksem schiet door de lucht en nog geen seconde later knalt de donder. Sanne kijkt bang naar Victor. Hij slaat een arm om haar heen. “Ben je bang Sanne? We kunnen hier best schuilen tot de bui over is,” zegt hij dapper. “Sanne ik wil je iets vragen, wil je met mij....?” Hij kan zijn zin niet afmaken, want opeens klinkt er een vreemde stem:

*Ga terug in de tijd.
Leer je voorouders kennen.
Vergeet het heden.
Ga naar het verleden.*

Het lijkt alsof een onzichtbare hand hun naar voren duwt. Het duizelt in hun hoofd.

Victor en Sanne kijken om zich heen. Ze zitten op een zandpad aan de rand van een moeras. Victor vraagt: “Waar zijn we Sanne? Hebben we in een tijdmachine gezeten?”

Sanne kijkt naar de vlinder “De vlinder heeft ons hier gebracht, denk ik”. “Jakkes, kijk eens hoe je eruitziet Victor. Wat heb je vieze kleren aan en moet je mij nou eens zien, wat een malle lange rok.” In de verte klinkt gepiep en geknars. Sanne kijkt op. Er komt een boerenkar met een paard ervoor aanrijden. De man op de bok trekt aan de teugels. Hij zegt: “Ho paard! Zo kinderen, hoe komen jullie hier?” Victor haalt zijn schouders op. “We waren eigenlijk in de dierentuin, maar.....” De man kijkt Victor verbaasd aan. Sanne zegt vlug: “We zijn verdwaald meneer, we zijn onze ouders kwijtgeraakt.” In de wagen zitten een vrouw en vier kinderen tussen een paar grote zakken. Zij kijken Sanne en Victor nieuwsgierig aan. De man zegt: “Ga maar met ons mee. Het is hier bij het veenmoeras veel te gevaarlijk voor jullie. Jullie zijn zeker op zoek naar werk?” Victor knikt verlegen. De man zegt: “Wij kunnen nog wel wat hulp gebruiken op de boerderij.” Sanne en Victor kijken elkaar angstig aan. Wat voor werk zouden ze moeten doen? De man praat verder: “Horen jullie bij de veenarbeiders die hier zijn komen wonen?” “Veenarbeiders?” vraagt Victor. Weer kijkt Sanne hem aan en gebaart: STIL! De stem van de man klinkt nu iets minder vriendelijk. “We komen er nog wel achter wie jullie zijn. Kom maar met ons mee. Je kunt beter op het zand wonen dan in het veen. De veenarbeiders hebben het niet breed. Die wonen in plaggenhutten. Op de boerderij is altijd wel een plek in het hooi om te slapen. Er is genoeg te eten. Stap maar in.” Victor en Sanne klimmen op de wagen en zoeken een plekje tussen de kinderen en de zakken. De wagen hobbelt verder door het diepe karrenspoor. De kinderen in de wagen bekijken Sanne en Victor van top tot teen. Ze giechelen en smoezen met elkaar. Dan komen ze aan bij een paarse vlakte. De heide staat in bloei. Een van de kinderen roept: “Ho pa, ik moet plassen!” “Ik ook! Ik ook,” klinkt het. Iedereen stapt uit. De kinderen rennen de bosjes in. Opeens ziet Sanne de vlinder voorbij fladderen. Ze horen opnieuw de vreemde stem:

*Ga verder op reis door de tijd.
Weg van het zand naar het veen.
Vergeet het heden.
Ga naar het verleden.*

Het is alsof een onzichtbare hand hun voortduwt. Ze gaan de vlinder achterna.

Sanne en Victor staan in de mist. Ze zien bijna niets om hen heen. Witte flarden hangen over het land. “We zijn bij het veenmoeras,” roept Sanne verschrikt. Victor maakt enge geluiden: “Boeehoeeee. Ik ben een SPOOK.” “Hou op Victor, ik vind dit eng,” roept Sanne. “De boer zei toch ook al dat het hier gevaarlijk is. Jij weet toch ook wel dat er vroeger mensen in het veen zijn verdronken. Er zijn ook veenlijken gevonden.” Victor fluistert: “Sssstt, luister eens. Ik hoor in de verte dierengeluiden. Het lijken wel geiten en kippen.” Voorzichtig lopen Sanne en Victor over het smalle pad langs het veenmoeras. Ze komen langs een armoedige hut. Buiten de hut ligt rommel. Rondom de hut lopen twee kippen. Een geit, die met een touw om zijn nek aan een paaltje is gebonden, kijkt hen aan. “Het is hier net als in het veenmuseum. Zo’n plaggenhut kan ik ook wel bouwen, en nog veel mooier ook.” zegt Victor stoer. Sanne kijkt hem aan en gebaart: ‘ssssttt’.

Opeens gaat de deur van de hut open. Een jongen kijkt hen vanuit de deuropening aan. Hij vraagt: “Wie zijn jullie?” Victor antwoordt: “Victor en Sanne. We zijn verdwaald. Hoe heet jij?” De jongen vertelt dat hij Klaas heet en vraagt: “Hoe komen jullie hier? Waar zijn jullie ouders?” Sanne krijgt een kleur en zegt snel: “Zij leven niet meer, we moeten werk zoeken.” Dan zegt Klaas zacht: “Ja, dat is erg. Wij hebben ook geen vader meer. De veenbaas heeft ons uit ons huisje gezet, nu moeten we in deze hut wonen. Ik moet mam helpen om de kost te verdienen. Wij kunnen wel extra hulp gebruiken.” Hij zegt streng: “Sinds ons pap er niet meer is, ben ik de baas in huis, begrepen?! Dus jullie moeten wel doen, wat ik zeg!” Hij loopt de hut binnen, Sanne en Victor volgen hem. In de

kleine hut is het donker, er is maar een kamer. Je kunt er nauwelijks rechtop staan. Er staan een paar stoelen langs de muur en een kleine, houten tafel in het midden. Een klein vrouwtje zit aan de tafel aardappelen te schillen. In het dak zit een gat, de rook van een vuurtje kringelt erdoor naar buiten. Het vuurtje geeft een beetje warmte en wat licht. Op de grond spelen drie kleine kinderen met vieze gezichten en vuile kleren. Sanne en Victor kijken verbaasd rond. Klaas zegt: "Mam, hier zijn twee kinderen zonder ouders. Zij willen gaan werken in het veen." "Ga maar zitten," zegt de moeder van Klaas. Een kip vliegt naar binnen en land op Victors schoot. Victor schrikt. Klaas lacht en zegt: "Die kip doet niks hoor. Hij zorgt ervoor dat we elke dag wat te eten hebben." Sanne denkt: "Mensen en dieren leven hier onder een dak.." Dan roept Klaas: "We moeten aan het werk!" De moeder en Klaas en ook de kleine kinderen gaan allemaal naar buiten. Sanne en Victor volgen.

De mist is ondertussen opgetrokken. Ze lopen door eindeloze zwarte velden. De moeder loopt voorop, met de kruiwagen. Daarin ligt het jongste kind tussen twee gebloemde kussens. In de kruiwagen liggen ook een groot donker brood, een paar mokken en een koffieketel. Ze zien mannen die aan het werk zijn in diepe kuilen. Overal staan platte kruiwagens met turf erop. Ze komen aan bij een kanaal. Er staan lange rijen opgestapelde turfblokken. Een eindje verderop ligt een leeg schip. "Opschieten, Klaas Gerdes, aan het werk!" schreeuwt een grote man. "Dat is de veenbaas, een kwaai kerel," zegt Klaas. Victor denkt: "He, dat is ook mijn naam, Gerdes.... Zou Klaas een van mijn voorouders zijn?" Veel tijd om hierover na te denken heeft Victor niet, hij loopt snel met Klaas mee naar de veenbaas. Klaas vraagt hem of er ook werk is voor Victor en Sanne. Hij broemt wat, maar vindt het toch goed. De jongens moeten kruiwagens volladen met turf en naar het schip brengen. Sanne kijkt verbaasd rond, wat moet zij gaan doen? De veenbaas zegt: "Jij hoort hier niet, meissie! Ga maar naar vrouw Gerdes, turf opstapelen op het schip." Sanne geeft moeder Gerdes de turven aan van de grote bult. Dan hoeft moeder Gerdes niet zo vaak te bukken. De kleine kinderen helpen ook mee. Zij brengen de turven die op de grond liggen naar de bult. Sanne ziet hoe moeder Gerdes en de andere vrouwen op het schip een hoge muur van turf stapelen. "Wat knap gedaan," denkt Sanne. "Als die turfmuur nu maar niet omvalt!" De hele dag wordt er hard gewerkt. Tussen de middag stoppen ze even. Er wordt een vuurtje gemaakt voor het verwarmen van de koffie.

Moeder Gerdes deelt brood uit. Sanne veegt het zweet van haar voorhoofd. Haar gezicht zit nu vol zwarte vegen. "Dat valt niet mee, ik heb wel duizend keer moeten bukken om een turf te pakken," zucht Sanne. "Je lijkt zo wel een zwarte piet," zegt Victor plagerig. "Ik heb wel honderd kruiwagens naar het schip gebracht." "Opschepper," denkt Sanne. Dan gaan ze weer aan het werk. Aan het eind van de middag strompelen Sanne en Victor achter de familie Gerdes aan. Ze zijn vreselijk moe. Ze hebben de hele dag zo hard moeten werken. "Ik kan echt niet meer," zegt Sanne, "Even zitten. Kijk eens naar mijn handen, ik heb overal blaren." Victor gaat naast Sanne op de grond zitten. Hij slaat zijn arm om haar heen. Ze kijken om zich heen. Is de vlinder ook ergens te zien? Van vermoeidheid vallen Sanne en Victor in slaap. Ze merken niet dat de vlinder om hen heen fladdert en horen ook niet de stem die zegt:

*Na een dag van werken,
is het goed rusten.
Vergeet het heden.
Ga naar het verleden.*

Het is alsof een onzichtbare hand het voorduwt. Ze gaan de vlinder achterna.

Vertelplaten les 1

Vertelplaat 1: Plaggenhut.

<http://www.mijngelderland.nl/#/wonen-in-een-plaggenhut>

Geraadpleegd op 29 mei 2013.

Vertelplaat 2:

<http://www.natuurmilieuweb.nl/>

Geraadpleegd op 29 mei 2013.

Vertelplaat 3

Bron: Tineke Fietje, Sis Hoek- Beugeling, Merel Thomese (2010), Vroeger bestaat nog, uitgeverij Drenthe.

Docentenhandleiding les 2

Doelgroep: Groepen 5 en 6 van het basisonderwijs

Tijd: Dagdeel.

Filmpjes bekijken + vragenblad beantwoorden: +- 15/20 min.

Collage maken: +- 45 min.

Collage presenteren: +-10 min.

Werkwijze: De kinderen krijgen eerst de filmpjes te zien over verschillende soorten veen. In de bijlage staat een vragenblad met vragen die de kinderen tijdens de filmpjes moeten beantwoorden. Als de kinderen klaar zijn gaan ze in groepjes een collage maken.

Vorbereiding: U heeft nodig:

- A3 papier (per tweetal)
- Lijm, scharen
- Internet, boeken, tijdschriften
- Per kind een vragenblad

<p style="text-align: center;">Directe instructie model <i>Les 2: het ontstaan van veen</i></p>			
<p style="text-align: center;">Doelen:</p>			
<ul style="list-style-type: none"> • Aan het eind van de les weten de kinderen hoe veen is ontstaan. • Aan het eind van de les kunnen kinderen benoemen waar veengebieden liggen. 			
<p style="text-align: center;">Bronvermelding:</p>			
<ul style="list-style-type: none"> • Tineke Fietje, Sis Hoek- Beugeling, Merel Thomese (2010), Vroeger bestaat nog, uitgeverij Drenthe. 			
Tijd	Inleiding	Inhoud	Organisatie
10 min	Vooruitblik:	Het vervolg van het verhaal wordt verteld. Hoofdstuk 4 blz. 67-70.	<ul style="list-style-type: none"> • Klassikaal • De bijlage
	Kern	Inhoud	Organisatie
20 min	Uitleg:	<p>Een kort filmpje laten zien over het ontstaan van hoogveen..</p> <p>http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20030328_hoogveen01</p> <p>Daarna krijgen de kinderen een filmpje te zien over laagveen.</p> <p>http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20030331_laagveen02</p> <p>Filmpje over turf</p> <p>http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20030328_hoogveen03</p> <p>De kinderen beantwoorden de vragen.</p> <p>De kinderen gaan in groepjes of tweetallen een collage maken over veen en het leven in het veen. Ze mogen hierbij boeken, tijdschriften en het internet gebruiken.</p> <p>Elk groepje kiest een ander onderwerp, zodat niet</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Klassikaal • Flipchart vragen • In tweetallen

		<p>dezelfde onderwerpen aan bod komen.</p> <p>Verschillende onderwerpen kunnen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beroepen van vroeger - Wonen in die tijd - Gereedschappen - Proces van veen naar turf <p>Uitloopopdracht:</p> <p>De kinderen kunnen kijken op de website www.entoen.nu.</p>	<p>Geopark de Hondsrug <i>Van alle tijden...</i></p>
	Afsluiting	Inhoud	Organisatie
15 min	Terugblik:	We bespreken de antwoorden op de vragen. Een aantal kinderen presenteren hun collage aan de klas.	<ul style="list-style-type: none"> • Klassikaal

Bijlage les 2

Vragen kinderen:

Hoe ontstaat hoogveen?

Planten die dood gaan, komen onder het water van het moeras terecht. Als planten onder water zijn, kan er geen zuurstof meer bijkomen. Hierdoor kunnen ze niet goed worden afgebroken en er blijven veel plantenresten in de bodem achter. Deze plantenresten vormen op den duur een nieuwe laag grond, waarop weer planten kunnen groeien. De laag plantenresten wordt steeds hoger en hoger. En op een gegeven moment komt de laag boven het waterpeil uit en is er weer een nieuwe bodem ontstaan. Ook hier gaan weer planten en bomen op groeien. En dat zijn nu de hoogveengebieden.

Waar vind je hoogveen?

In het noorden van Nederland en in Noord-Brabant

Waarom is bijna al het hoogveen afgegraven?

Om turf van te maken

Wat is turf?

Gedroogde plantenresten, een brandstof

Hoe dik kan een veenlaag zijn?

5 meter

Waar in Nederland vind je veel laagveen?

In het westen van Nederland

Wat is een terp?

Zelfgemaakte heuvels waarop boerderijen en schuren zijn gebouwd.

Docentenhandleiding les 3

- Doelgroep:** Groepen 5 en 6 van het basisonderwijs
- Tijd:** Dagdeel.
- Werkwijze:** De klas wordt verdeeld in 2 groepen. In de Emmerdennen in Emmen zijn twee geocaches verstopt die horen bij het thema veen. Een cache is een container (bijvoorbeeld een vogelhuisje, doosje, bakje enz) met daarin een voorwerp of een opdracht. Elke groep gaat op zoek naar een andere cache. De startplek is voor beide groepen vanaf het Centraal Station in Emmen. Vanaf hier is het 0,5 tot 1.0 km lopen naar de caches.
- Cache 1: Geopark Hondsrug Veen 1**
- Cache 2: Geopark Hondsrug Veen 2**
- Om deze cache te zoeken, bent u een apparaat nodig met een gps ontvanger, bijvoorbeeld een smartphone. Op de smartphone downloadt u de app geocaching en QR-code (via Itunes of Google Play Store). In de cache zit een QR code verstopt. Deze kunnen de kinderen scannen en verschijnt er op het beeld van de smartphone een opdracht die te maken heeft met het thema veen. Deze opdracht moeten de kinderen ter plekke uitvoeren.
- Vorbereiding:** U heeft nodig:
- begeleider per groepje
 - smartphone met gps ontvanger
 - app: geocaching en QR code
- Informatie:** Zie bijlage

Les 3: Geocaching

Directe instructie model			
Les 3: Geocaching.			
Doelen:			
<ul style="list-style-type: none"> • De kinderen kunnen aan de hand van een GPS een route lopen die hen leidt naar een cache. • De kinderen werken samen. • De kinderen lossen een opdracht op m.b.t. het thema veen. 			
Bronvermelding:			
<ul style="list-style-type: none"> • Geocaching. 			
Tijd	Inleiding	Inhoud	Organisatie
10 min	Vooruitblik:	U vertelt de kinderen wat ze gaan doen. De klas wordt verdeeld in twee groepen. Elk groepje gaat op zoek naar een andere cache. U legt de kinderen uit wat een cache is en hoe het spel werkt.	<ul style="list-style-type: none"> • Klassikaal
	Kern	Inhoud	Organisatie
	Uitleg:	U gaat met de kinderen op zoek naar een cache. In de cache zit een opdracht verstopt die de kinderen ter plekke moeten uitvoeren.	<ul style="list-style-type: none"> • Bos bij het veenpark.
	Afsluiting	Inhoud	Organisatie
15 min	Terugblik:	Evalueren van de opdrachten. Wat waren de opdrachten? Is het opgelost? Wat hebben de kinderen ervan geleerd?	<ul style="list-style-type: none"> • Klassikaal

Bijlage les 3

Het spel

Wat is geocaching?

Geocaching is een schatzoekspel in de echte wereld, gebruik makend van GPS-ontvangers. Deelnemers navigeren naar een specifieke set van GPS coördinaten en doen dan een poging de geocache (container) te vinden die op die locatie is verstopt.

Wat heeft u nodig?

De enige benodigdheden zijn een GPS-ontvanger of een mobiele telefoon met GPS functie, zodat je kunt navigeren naar de cache

Waar liggen geocaches?

Over de gehele wereld zijn geocaches te vinden. Het is gebruikelijk voor geocachers om caches te verstopten op plaatsen die belangrijk zijn voor hen en zo een speciale interesse of vaardigheid van de plaatsers tonen. Deze locaties kunnen heel divers zijn. Ze kunnen in het plaatselijke park zijn, onder water, aan het eind van een lange en mooie wandeling of gewoon langs de straat

Het vinden van Geocaches

Hoe ziet een geocache eruit?

Geocaches variëren sterk in grootte en uiterlijk. In het veld zie je alles van grote doorzichtige plastic containers, filmkokertjes tot een nep-steen met een geheim vak. Dus, hoe vind jij een cache?

De eerste stap is om een algemeen idee van de grootte van de cache te krijgen. Het formaat wordt weergegeven op elke cache pagina. Een algemeen overzicht van de cachegrootte is hieronder te vinden. Houd er rekening mee dat dit slechts voorbeelden zijn; grootte kan variëren.

 Micro - Minder dan 100 ml. Voorbeelden: een 35 mm filmrol doosje of een klein voorraaddoosje dat typisch alleen een logboekje of logrol bevat. Een nano cache is een veel voorkomend subtype van een micro cache, die kleiner is dan 10 ml en alleen een klein logrolletje bevat.

 Klein - 100 ml of groter, maar minder dan 1 liter. Voorbeeld: Een boterhammentrommel of iets dergelijks.

 Normaal - 1 liter of groter, maar minder dan 20 liter. Voorbeelden: een plastic ton of een munitiekistje; ongeveer de grootte van een schoendoos.

 Groot - 20 liter of groter. Bijvoorbeeld: Een grote ton.

Enkele voorbeelden van een geocache:

Docentenhandleiding les 4

Voor u ligt de docentenhandleiding die hoort bij de les rondom de plaggenhut.

De les is bedoeld voor de groepen 5 en 6 van het basisonderwijs.

De opdrachten besteden aandacht aan biologische, geschiedkundige en aardrijkskundige aspecten rondom het leven in een plaggenhut.

Met behulp van een kinderenwerkblad komen onderwerpen als wonen, warmte, landschap, water, dieren, en het leven van kinderen uit die tijd voorbij.

- Algemeen doel:** Kinderen maken kennis met de leefwijze in en rondom een plaggenhut.
- Reflectief doel:** Aan het einde van de les kunnen de kinderen beschrijven door middel van het gemaakte werkblad, wat zij gemaakt hebben in het werkstuk (plaggenhut).
- Beeldend doel:** De kinderen leren binnen het beeldaspect vorm werken met vormen uit de werkelijkheid (het nabouwen van een plaggenhut). De kinderen leren verschillende soorten materiaal te gebruiken in het werkstuk. (veen).
- Technisch doel:** de kinderen constructuren een plaggenhut, en maken deze.
- Doelgroep:** Groepen 5 en 6 van het basisonderwijs
- Tijd:** 45 – 60 minuten
- Werkwijze:** De kinderen werken in groepjes van \pm 4 kinderen aan 7 verschillende verdiepingsvragen. Elke leerling krijgt een eigen werkblad. Naar aanleiding van het werkblad maken de kinderen zelf een plaggenhut.
- Vorbereiding:** Om de kinderen voor te bereiden op het maken van een plaggenhut, is er een werkblad gemaakt met de daarbij behorende achtergrond informatie zodat de kinderen wat dieper ingaan op de achtergrond informatie van een plaggenhut. U kunt de voorbereidende les voor hen kopiëren en de vragen met behulp van de achtergrondinformatie en Internet laten beantwoorden.
- Antwoorden:** Na het maken van het werkblad kunnen de kinderen het opdrachtenblad nakijken met het antwoordenblad.

Directe instructie model			
Les 4: een plaggenhut maken			
Doelen:			
Algemeen doel:	Kinderen maken kennis met de leefwijze in en rondom een plaggenhut.		
Reflectief doel:	Aan het einde van de les kunnen de kinderen beschrijven door middel van het gemaakte werkblad, wat zij gemaakt hebben in het werkstuk (plaggenhut).		
Beeldend doel:	De kinderen leren binnen het beeldaspect vorm werken met vormen uit de werkelijkheid (het nabouwen van een plaggenhut). De kinderen leren verschillende soorten materiaal te gebruiken in het werkstuk. (veen).		
Technisch doel:	de kinderen constructuren een plaggenhut, en maken deze.		
Bronvermelding:			
<ul style="list-style-type: none"> Tineke Fietje, Sis Hoek- Beugeling, Merel Thomese (2010), Vroeger bestaat nog, uitgeverij Drenthe. 			
	Inleiding	Inhoud	Organisatie
10 min	Vooruitblik:	<p>Het vervolg van het verhaal wordt verteld. Zie bladzijden 159-162</p> <p>De achtergrond informatie kan in deze fase van de les aangeboden worden door de leerkracht.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Klassikaal Het boek: vroeger bestaat nog. Bijlage: achtergrond informatie.
	Kern	Inhoud	Organisatie
20 min	Uitleg:	<p>De kinderen gaan in deze fase van de les verder in op de achtergrond informatie van een plaggenhut, wat is een plaggenhut? Hoe wordt het gemaakt? Enz. De kinderen werken in groepjes van ± 4 kinderen aan 7 verdiepingsvragen. Bij het beantwoorden van de verdiepingsvragen kan er gebruik worden gemaakt van de bijlage: achtergrond informatie en internet.</p> <p>Als de achtergrondkennis is vergroot beginnen de kinderen met het maken van een plaggenhut ze weten nu hoe deze is opgebouwd. De kinderen maken de plaggenhut van veen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Klassikaal Het werkblad (zie bijlage les 4) Achtergrondinformatie (zie bijlage 4)

	Afsluiting	Inhoud	Organisatie
15 min	Terugblik:	<p>De kinderen presenteren het werkstuk aan elkaar.</p> <p>Er wordt teruggeblikt op het reflectieve doel, is deze behaald?:</p> <p>Aan het einde van de les kunnen de kinderen beschrijven door middel van het gemaakte werkblad, wat zij gemaakt hebben in het werkstuk (plaggenhut).</p>	<ul style="list-style-type: none">• Klassikaal

Bijlage les 4

Achtergrondinformatie

Bron: www.nmegids.nl/, geraadpleegd op zondag 16 juni 2013

Wanneer leefden mensen in de plaggenhut?

De grote zandgebieden in Nederland zijn gevormd in de laatste ijstijd. De eerste bebouwing in deze onvruchtbare gebieden waren de plaggenhutten. Door overbegrazing en het steken van heideplaggen ontstonden er zandverstuivingen waardoor het bedrijven van landbouw in de nabije omgeving bemoeilijkt werd. Om de verstuivingen tegen te gaan werden er naaldbomen aangeplant, waardoor we nu kunnen genieten van deze natuurgebieden.

In ons land stamt de plaggenhut vanaf de late middeleeuwen (1400) tot ongeveer 70 jaar geleden. De laatste bewoner heeft tot en met 1936, in de buurt van Emmen, in een plaggenhut geleefd. De hutten werden o.a. gemaakt van plaggen. Een plag is een stuk heide of gras, dat uit de grond werd gestoken en gebruikt om de muren en het dak mee te maken.

Hoe werd een plaggenhut gebouwd?

De plaggenhut werd vaak in één nacht gebouwd. Het was belangrijk dat de volgende ochtend de schoorsteen rookte want het was een afspraak in die tijd dat je dan de grond waar de hut op stond mocht behouden. Vaak was het ook zo dat een pas getrouwd stel een plaggenhut als een soort huwelijksgeschenk van de buren, vrienden en familie kregen. Zij bouwden gezamenlijk de hut voor het nieuwe stel.

Hoe ging men te werk?

Eerst werd de plaats waar de hut zou komen te staan (ongeveer 20 cm) uitgegraven en daarna afgevlakt. Dat was alvast het eerste gedeelte van de hut. De reden hiervoor was dat men voor de wanden minder materiaal nodig zou hebben, en dat het in de grond in de winter een stuk warmer was (in de zomer koeler). De wanden werden opgetrokken uit plaggen. Deze werden op elkaar gestapeld.

Het frame van het dak maakten ze van boomstammetjes en takken. Daar werden dan de plaggen overheen gelegd. In het dak kwam vervolgens een soort primitieve schoorsteen. Deze bestond uit een gat in het dak en daar kwam dan een kistje of een vat in. Vaak kregen de mensen van hun werkgever een raampje en/of een deurtje voor hun hut.

De plaggenhut bij De Boswerf heeft, in verband met het onderhoud en de veiligheid wel enkele aanpassingen ondergaan. Zo zijn er in de constructie van het dak betonijzer en gaas gebruikt en een laag plastic tegen het lekken. Bij de ingang van de hut kunt u goed zien uit welke lagen het dak van de hut is opgebouwd.

Warmte en Verlichting

Het is onnodig te zeggen dat het in de plaggenhut in de winter erg koud was. Door de hut iets in te graven werd de ergste kou tegen gegaan. Overdag lag de temperatuur in een plaggenhut gemiddeld zo rond de 5 graden. Tijdens lange vorstperioden was de temperatuur onder nul. Heel wat anders dan in de huizen van tegenwoordig (19 graden). Om het huisje nog wat extra te verwarmen werd er turf, plaggen of hout gestookt. Tenminste, als je dat betalen kon! Voor de verlichting had men, als er voldoende geld was, kaarsen, petroleum en heel soms elektriciteit. Vaak was er geen verlichting en ging men naar bed als het donker werd.

Water

Er was in die tijd natuurlijk ook geen stromend water. Al het water dat nodig was voor het koken, schoonmaken en wassen, was grondwater en werd opgepompt of het was afkomstig uit een beek. Het grondwater was niet echt helder maar had een bruine kleur vanwege het veen. Binnen was er geen wc. Meestal had men buiten een gat in de grond met daarover heen een poepdoos; een gedeeltelijk afgeschermd houten huisje met daarin een houten zitting met een gat.

Voeding

Om voedsel te kunnen verbouwen werd gebruik gemaakt van een akkertje bij het huis. De ruimte voor het akkertje was ontstaan door het weghalen van de heide (het steken van plaggen). Soms werden er schapen gehouden die overdag de heidevelden begraasden en 's nachts in een soort stalletje stonden. In de stal poepten de dieren op de heideplaggen die daarvoor speciaal werden neergelegd. Dit mengsel van plaggen en keutels werd dan weer gebruikt om het akkertje te bemesten. Zandgronden zijn arm dus is er in verhouding veel mest nodig. Wanneer men weinig dieren had betekende dat al snel dat er ook maar weinig voedsel op de akker verbouwd kon worden, waardoor tijden van honger regelmatig voorkwamen. Het voedsel voor deze arme mensen was niet echt gevarieerd. Aardappels, verschillende soorten kolen, raapstelen en wortels waren voor hen belangrijk voedsel. Ook granenpap, bonen, roggebrood en spek werden vaak gegeten. Veel groente en fruit stonden niet op de menulijst omdat dit simpelweg te duur was.

Hoe leefden kinderen?

De meeste kinderen gingen al op jonge leeftijd het huis uit om geld te verdienen. Op de hei was niet veel te doen, dus trok men naar de stad of naar de veengebieden. Vaak bestond hun loon dan voornamelijk uit kost en inwoning bij de boer. Wanneer ze geluk hadden, konden ze bij een vakman in de leer. In de fabriek en het veen begon de dag al om 4 uur 's ochtends en ze kwamen vaak pas thuis als het weer donker was. Naar school gingen de kinderen nauwelijks; er moest brood op de plank komen. Speelgoed maakten ze zelf. Touwtje springen, knikkeren en tikkertje waren geliefde spelletjes. Heel wat anders dan een X-box of game-cube, niet waar?

Het leven in de hut.

De mensen die in de plaggenhut woonden hadden weinig spullen. Meestal was er wel een tafel, maar niet voldoende stoelen, een enkele kast en een olielamp of kaarsen. Natuurlijk was er geen vloerbedekking en liep men alleen maar over aangestampte aarde. Kinderen sliepen soms met z'n allen in een bedstee. Dat was een opening in de wand met een gordijn ervoor en daarachter sliepen ze op een verhoging. Onder het bed werden de aardappels en ander voedsel bewaard. Vanwege de beperkte ruimte konden ze niet liggen, dus slapen deden ze zittend (net als de pop in de bedstee). Als matras gebruikten ze zakken gevuld met stro.

Voor- en nadelen van het leven in een plaggenhut

Op het eerste gezicht lijkt het niet best om in een plaggenhut te moeten wonen: koud, vochtig, rokerig, weinig ruimte en veel mensen. Maar er zaten ten opzichte van het leven in de steden met hun krottenwijken en zijn duistere, stinkende stegen ook voordelen aan. Er was voldoende ruimte rond de hut voor een akkertje en een geitenweitje. Van de heide kon je bezems en boenders maken; het werk in de turfmakerij was vlakbij en men leefde veel in de openlucht. Bovendien had je op het platteland nog wel eens de gelegenheid om te vissen of een konijn te stropen, dus het eten was beter. Met het stropen kon je bovendien nog een paar extra centen verdienen door het wild te verkopen.

Leven in een plaggenhut

Vorbereiding op een plaggenhut maken

Mensen leefden vroeger heel anders dan nu. Zij hadden geen elektrische apparaten, en maakten veel dingen zelf. De allerarmsten leefden in een hutje op de hei. Zij maakten zelfs hun eigen huis van verschillende materialen die ze in de buurt konden vinden. Deze hutten werden plaggenhutten genoemd.

Vragen:

1 Waar werden plaggenhutten gebouwd?

.....
.....
.....
.....

2 Waar werd een plaggenhut allemaal van gemaakt?

.....
.....
.....
.....

3 Wat zijn plaggen?

.....
.....
.....
.....

4 Noem 4 nadelen van het leven in een plaggenhut en noem ook 2 voordelen.

Nadelen:

Voordelen:

.....
.....
.....
.....

.....
.....

5 Hoe kwamen de mensen aan hun voedsel?

.....
.....
.....
.....

6 Welke spullen kon je wel vinden in een plaggenhut?

.....
.....
.....
.....

7 Soms werden er plaggenhutten naast elkaar gebouwd. Waarom was dat?

.....
.....
.....
.....

Docentenhandleiding les 5

- Doelgroep:** Groepen 5 en 6 van het basisonderwijs
- Tijd:** 45 min.
- Werkwijze:** De les start klassikaal. U vertelt het vervolgverhaal.
- Vorbereiding:** In het verhaal hebben Sanne en Victor het over ouderwets. Welke dingen vonden ze ouderwets? Wie kan nog iets opnoemen wat ouderwets is? De taal. Ik heb een aantal voorbeelden van een aantal uitdrukkingen uit die tijd. Jullie gaan bepalen wat de betekenis daarvan is. Dit doen we met zijn allen. Met behulp van het digibord. De kinderen gaan in tweetallen discussiëren over wat het zou kunnen betekenen. Later krijgen ze een rijtje te zien op het digibord met mogelijkheden. We gaan de antwoorden vergelijken.
- Antwoorden:** Zie bijlage.

Directe instructie model			
<i>Les 5: spreekwoorden</i>			
Doelen:			
<ul style="list-style-type: none"> • Aan het einde van de les hebben de kinderen kennis gemaakt met spreekwoorden uit de tijd van het veen. • Voorkennis van de kinderen wordt geactiveerd. • Woordenschat van de kinderen wordt vergroot. 			
Bronvermelding:			
<ul style="list-style-type: none"> • Tineke Fietje, Sis Hoek- Beugeling, Merel Thomese (2010), Vroeger bestaat nog, uitgeverij drenthe. 			
Tijd	Inleiding	Inhoud	Organisatie
10 min	Vooruitblik:	Het vervolg van het verhaal wordt verteld. Zie bladzijden 159-162.	<ul style="list-style-type: none"> • Klassikaal • Het boek: vroeger bestaat nog.
	Kern	Inhoud	Organisatie
20 min	Uitleg:	In het verhaal hebben Sanne en Victor het over ouderwets. Welke dingen vonden ze ouderwets? Wie kan nog iets opnoemen wat ouderwets is? De taal. Ik heb een aantal voorbeelden van een aantal uitdrukkingen uit die tijd. Jullie gaan bepalen wat de betekenis daarvan is. Dit doen we met zijn allen. Met behulp van het digibord. De kinderen gaan in tweetallen discussiëren over wat het zou kunnen betekenen. Later krijgen ze een rijtje te zien op het digibord met mogelijkheden. We gaan de antwoorden vergelijken. U kunt er ook voor kiezen om de kinderen een lijn te laten trekken op het digibord om het na te bespreken.	<ul style="list-style-type: none"> • Klassikaal
	Afsluiting	Inhoud	Organisatie

15 min	Terugblik:	De kinderen laten verwoorden hoe ze tot het antwoord zijn gekomen? Zelf de betekenis duidelijk uitleggen. Tot slot: kunnen de kinderen zelf ook een spreekwoord bedenken?	<ul style="list-style-type: none"> • Klassikaal
--------	------------	---	--

Op het digibord zet u:

<p>Spreekwoorden:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Iets vertellen tussen de oren van een turfmand. 2. Die vent is een veenbonk. 3. Dat kind is twee turven hoog. 4. Die vent is uit het veen getrokken. 5. Wat heb jij een "turfrappers"! 6. Hij kan een turf in drieën kloven! 7. Wat zijn dit veel snoepjes! Wil jij ze eens turven? 8. In het veen ziet men op geen turfje. 9. Dat is turf naar het veen brengen. 	<p>Antwoorden.</p> <ul style="list-style-type: none"> > Een geheim vertellen. > Hij is een onbehouden/onbeschofte kerel. > Dat is een klein kind. > Hij is een boerenkinkel. > Oude, afgetrapte schoenen. > Hij is een gierigaard. > Tellen door middel van streepjes. > Wie rijk is kan het er van nemen, die merkt er niets van, als hij een paar euro's meer uitgeeft. > Het is zinloos om dat te doen . <p>Extra keuze: deze kunt u er tussen plaatsen. Roddelen. Hij is gul. Mooie, splinternieuwe schoenen. Dat kind is erg lang. Hij is een beleefde man.</p>
--	---

Docentenhandleiding les 6

- Doelgroep:** Groepen 5 en 6 van het basisonderwijs
- Tijd:** 1 dagdeel.
- Werkwijze:** Contactgegevens van het Veenpark. Indien u contact hebt opgenomen met het Veenpark zal door hun de werkwijze bekend worden gemaakt.
- Vorbereiding:** De voorgaande lessen dienen als voorbereiding. In het Veenpark bij Emmen komt de veenhistorie echt tot leven. Je rijdt en vaart er door de geschiedenis naar een echte turfafgraving.
Het veen park biedt de kinderen een combinatie van interactie en educatie. Kinderen kunnen spelenderwijs de veen-geschiedenis opnemen. Terwijl ze reizen met twee treinen en een boot, volgen ze het levensverhaal van Lieske en Geert.

Directe instructie model

Les 6: Veenpark

Doelen bij een bezoek aan het Veenpark.

- Via een speurtocht met vragen en opdrachten langs plaggenhutten, kunnen de kinderen de omgeving verkennen en krijgen een beeld van de tijd rond 1870.
- De kinderen kunnen spelenderwijs de veen-geschiedenis opnemen bij een bezoek aan het Veenpark.

Bronvermelding:

- Veenpark, Barger-compascuum.
- Tineke Fietje, Sis Hoek- Beugeling, Merel Thomese (2010), Vroeger bestaat nog, uitgeverij drenthe.

Tijd	Inleiding	Inhoud	Organisatie
10 min	Vooruitblik:	Het vervolg van het verhaal wordt verteld. Zie bladzijden 189-191.	<ul style="list-style-type: none"> • Klassikaal • Het boek: vroeger bestaat nog.
	Kern	Inhoud	Organisatie
10 min	Uitleg:	<p>Veenparkprogramma: Ontdek de wereld van veen</p> <p>Voordat u hierheen gaat kunt u een tussenevaluatie houden met de kinderen. Wat hebben ze de afgelopen 5 lessen geleerd? Hoe zag het leven van een veenarbeider eruit? Hoe is het veen ontstaan?</p> <p>In het veenpark wordt het onderwerp veen verder uitgebreid met een levensechte omgeving en materialen. Dit gebeurt door middel van actieve bezigheden. (zie bijlage)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Klassikaal • Bijlage les 6.
	Afsluiting	Inhoud	Organisatie
15 min	Terugblik:	Na afloop van het bezoek aan het Veenpark kunt u een aantal kinderen laten samenvatten wat ze hebben ervaren. Is het een goede aanvulling geweest op wat ze al wisten? Dit kunt u doen door middel van een kringgesprek of een korte presentatie van een aantal kinderen.	<ul style="list-style-type: none"> • Klassikaal

Bijlage les 6

Veenparkprogramma:

Ontdek de wereld van veen

In het Veenpark bij Emmen komt de veenhistorie echt tot leven. Je rijdt en vaart er door de geschiedenis naar een echte turfafgraving.

Het veen park biedt de kinderen een combinatie van interactie en educatie. Kinderen kunnen spelenderwijs de veen-geschiedenis opnemen. Terwijl ze reizen met twee treinen en een boot, volgen ze het levensverhaal van Lieske en Geert.

In een decor van turf, veengereedschappen, veenvondsten, kleding en dergelijke, vertelt een parkmedewerker over het leven van een veenarbeidersgezin. Wat voor werk deed de veenarbeider? Hoe zag toen het leven van kinderen eruit? Hoe was het om te wonen in een plaggenhut? Hoe was de taakverdeling in het gezin? Uw kinderen worden er actief bij betrokken. Ze kunnen volop vragen stellen en er zijn opdrachten en spelelementen verwerkt in dit Veenparkprogramma. De tijd herleeft door een inleidend verhaal over veenarbeiderskind Geert Moes. Een multimediale presentatie ondersteunt het geheel.

Treinreis en speurtocht

U stapt met uw klas in een boemeltreintje, dat u brengt naar het dorpje “ 't Aole Compas” uit 1870. De kinderen beleven “de tijd van de turfwinning”. Via een speurtocht met vragen en opdrachten langs plaggenhutten, kunnen ze de omgeving verkennen en krijgen een beeld van de tijd rond 1870. Daarna brengt de speurtocht u naar “Bargermond”, een dorpje rond 1920. De ambachtslieden zijn druk aan het werk; de molenaar, de bakker, de smid en de klompenmaker.

De bakker bakt nog elke dag vers brood in een leemoven. De geuren van het verse brood zijn van ver te ruiken! In het kruidenierswinkeltje kunnen de kinderen het “snoep van toen” proeven: zoethout! Door al die bedrijvigheid, de huizen, het kerkje, de molen en het schooltje, ervaren de kinderen de dorps sfeer uit het begin van de twintigste eeuw.

Voor meer informatie:

Contactgegevens

Veenpark

Berkenrode 4

7884 TR Barger-Compascuum

0591-324444

www.veenpark.nl